

Diarienummer: 2025-09427

Klassificerings-ID: 3.5.2

Datum: 2026-02-24

Socialdepartementet

s.remissvar@regeringskansliet.se

Ett datalyft mot fel, fusk och frånvaro (SOU 2025:108)

dnr S2025/02028

Myndigheten för digital förvaltning (Digg), som har i uppdrag att samordna och stödja den förvaltningsgemensamma digitaliseringen i syfte att göra den offentliga förvaltningen mer effektiv och ändamålsenlig, lämnar följande synpunkter.

Sammanfattning

Myndigheten för digital förvaltning (Digg) välkomnar utredningens ambition att stärka arbetet mot felaktiga utbetalningar genom ökad och mer ändamålsenlig datadelning mellan myndigheter. Digg ser särskilt positivt på att utredningen uppmärksammar vikten av en ordnad datahantering, interoperabilitet, standardisering och individcentrerade lösningar såsom den europeiska identitetsplånboken ("plånboken").

Digg bedömer sammantaget att utredningens förslag om ett datalyft är välgrundat och att det kan bidra till att stärka Försäkringskassans interna interoperabilitet, effektivitet och förmåga att använda data i kärnverksamheten. Digg vill särskilt betona vikten av att uppdraget i praktiken utformas så att det leder till konkreta och förvaltade resultat i form av styrning, dokumentation och gemensamma informationsstrukturer.

Digg lämnar nedan sina synpunkter med fokus på datahantering, förändrade ändamål för behandling av personuppgifter, plånboken, attributsintyg och förvaltningsgemensamma förutsättningar för datadelning.

Kapitel 7 Utvecklad förmåga till dataanvändning

Generella synpunkter

Digg instämmer i utredningens utgångspunkt att en myndighets förmåga att hantera data är central för verksamheten och att en god datahantering är en förutsättning för rättssäkerhet, effektivitet, serviceutveckling och möjlig användning av ny teknik som artificiell intelligens. Digg delar också

utredningens bedömning att en förbättrad datahantering i stor utsträckning är möjlig inom ramen för gällande rätt och att juridiken i sig inte är det avgörande hindret.

Utredningen beskriver flera gånger behovet av dokumentation, metadata, begrepps- och datakataloger. Digg instämmer i detta och vill betona att nyttan uppstår först när dokumentationen är standardiserad, konsekvent tillämpad över hela organisationen och långsiktigt förvaltat. Digg bedömer att detta är en av de mest centrala framgångsfaktorerna för att åstadkomma interoperabilitet och återanvändning av data inom en stor och komplex myndighet.

Synpunkter per avsnitt

7.1.1 Organisatoriska stuprör och utspritt ansvar

Digg vill framhålla att även om tekniska lösningar såsom gemensamma datalager kan vara en del av lösningen, riskerar sådana initiativ att inte ge avsedd effekt om de inte kombineras med gemensamma begreppsmodeller, enhetliga metadata, tydliga roller (ägarskap, förvaltning), samt gemensamma processer för förändringshantering.

7.1.4 Den tekniska och semantiska interoperabiliteten brister

Digg vill betona att semantisk interoperabilitet i praktiken kräver att begrepp och informationsmodeller definieras och förvaltas gemensamt. Digg ser därför positivt på att utredningen återkommande lyfter behovet av gemensam informationsstyrning och dokumentation.

7.2 Kraven på myndigheternas datahantering kommer att öka

Digg vill särskilt understryka att även när data inte kan tillgängliggöras öppet (t.ex. på grund av personuppgifter eller sekretess) krävs samma grundförmågor: dokumentation, spårbarhet, kvalitet och strukturerad hantering. Dessa förmågor är centrala för såväl rättssäkerhet som effektivitet och robusthet.

7.4 Metoder för att få ordning på data

Digg vill framhålla att jämförelserna tydligt visar vikten av att kombinera krav med stöd. Detta är relevant även i svensk kontext.

7.6 Datalyftet: Ett nytt uppdrag till Försäkringskassan

Digg vill framhålla att uppdraget bör utformas så att det tydligt främjar strategisk datastyrning, semantisk interoperabilitet och etablering av långsiktigt förvaltade informationsstrukturer, samt att begreppsstrukturer och informationsmodeller som tas fram kan tillgängliggöras via Sveriges

dataportal.¹ Digg har även stöd som kan användas vid ett datalyft, bland annat Vägledning för tillgängliggörande av information.²

7.6.3 De viktigaste datamängderna först

Digg vill framhålla att centrala begrepp som förekommer i flera processer och förmåner är särskilt lämpliga att hantera genom gemensamma begrepps- och informationsmodeller.

Kapitel 8 Förändrade ändamål för behandling av personuppgifter

Digg delar utredningens bedömning att det är positivt ur ett digitaliseringsperspektiv att införa en bred ändamålsbestämmelse eftersom det skapar utrymme för större flexibilitet i hur Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten kan utföra sina uppdrag och använda digitaliseringens möjligheter.

Synpunkter per avsnitt

8.5 Två olika vägar för framtida reglering

Digg anser att det är positivt att lagstiftningen förtydligas på ett sätt som medför att användningen av data inom den offentliga förvaltningen blir effektiv och ändamålsenlig. Enligt Diggs uppfattning innebär utredningens båda förslag på ändringar av bestämmelsen i 114 kap. 8 § SFB sådana förtydliganden. Digg delar utredningens bedömning att en brett formulerad ändamålsbestämmelse tillsammans med ett uttryckligt stöd för användningen av dataanalys och urval är en lämplig lagteknisk väg att gå. Genom en sådan lösning skapas utrymme för flexibilitet i hur Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten kan utföra sina uppdrag och använda digitaliseringens möjligheter. Digg uppfattar utredningens förslag som en modernisering av bestämmelsen, som kommer förbättra förutsättningarna för en säker och effektiv digital förvaltning.

Kapitel 11 Den digitala identitetsplånboken

Digg har ett övergripande ansvar för att samordna och utveckla förvaltningsgemensamma lösningar för digital identitet, elektronisk identifiering, behörighetsstyrning och tillit i den offentliga förvaltningen. Detta omfattar såväl strategiska och arkitektoniska frågor som praktisk samverkan mellan myndigheter och gentemot EU-regelverk, däribland eIDAS-förordningen inklusive den nya europeiska digitala identitetsplånboken.

¹ [Sveriges dataportal för ökad innovationskraft - Sveriges Dataportal](#)

² [Vägledning för att tillgängliggöra information | Digg](#)

Synpunkter per avsnitt

11.2.2 Rollen som utfärdare av attributsintyg

Utredningen konstaterar att många uppgifter i dag är inlåsta i handläggningssystem som inte är utvecklade för export i strukturerade format. Digg delar bilden att detta kan innebära en utmaning för en del myndigheter, men vill samtidigt nyansera beskrivningen.

Tekniskt sett är kraven för att utfärda attributsintyg relativt begränsade. På plånbokssidan används standardiserade och ofta enkla format. Den huvudsakliga utmaningen ligger inte i formatet i sig, utan i funktionaliteten att göra ett kontrollerat utdrag ur ett register och tillhandahålla detta som ett attributsintyg. De flesta myndigheter har i dag sådan kapacitet, även om många i nuläget endast kan ta ut uppgifter i form av PDF. Även detta utgör dock inte ett avgörande hinder, då konvertering från PDF till strukturerade format i regel är fullt möjlig.

Vidare pekar utredningen på behovet av att myndigheter inom olika sektorer samarbetar för att definiera och beskriva nödvändiga uppgiftsmängder. Digg instämmer i detta behov och vill särskilt betona vikten av en tydlig samordningsroll.

Digg har i dag en etablerad roll i att samordna myndigheter kring gränsöverskridande digitala lösningar, bland annat inom ramen för EU:s Single Digital Gateway (SDG). Digg bedömer att en motsvarande roll vore ändamålsenlig även när det gäller samordning kring attributsintyg och plånbokens ekosystem i ett nationellt sammanhang.

11.2.3 Rollen som förlitande part

Utredningen beskriver att dagens digitala tjänster i stor utsträckning bygger på användning av personnummer eller samordningsnummer, medan tjänster som använder plånboken i stället kommer att konsumera attributsintyg. Digg vill här framhålla att dessa lösningar inte nödvändigtvis står i motsats till varandra.

I plånbokens uppsättning av uppgifter för personidentifiering (PID) ingår personnummer när detta finns, men det är upp till den förlitande parten hur informationen används. Samtidigt möjliggör plånboken förmedling av attributsintyg som inte är knutna till svenska identitetsbeteckningar. Detta kan skapa nya förutsättningar för att digitalisera ärenden som i dag hanteras manuellt eller på papper, exempelvis genom att styrkande handlingar kan delas som verifierade attributsintyg.

Digg instämmer i utredningens bedömning att det finns behov av förvaltningsgemensamma tjänster, exempelvis inom Ena. Detta gäller särskilt tjänster för utfärdande och konsumtion av attributsintyg. En sådan gemensam infrastruktur kan bidra till ökad effektivitet, lägre utvecklingskostnader och mer enhetlig tillämpning mellan myndigheter.

11.3 Tidplanen är inte realistisk

Utredningen konstaterar att den föreslagna tidplanen delvis är orealistisk. Digg vill i sammanhanget framhålla att nyttan med plånboken uppstår först när den används brett i verksamhetsprocesser, exempelvis inom brottsbekämpning, och inte vid själva införandet av den första versionen av plånboken. Det är därför viktigt att aktörer i offentlig sektor parallellt med utvecklingen av plånboken förbereder sig för användningen av plånboken i sin verksamhet.

11.4.2 Identitetsplånbokens påverkan på felaktiga utbetalningar på lång och kort sikt

Utredningen bedömer att plånboken på kort sikt kommer att ha begränsad effekt på felaktiga utbetalningar. Digg instämmer i att spridning av ny teknik tar tid, men vill framhålla att plånboken skapar en ny verktygslåda. Nyttan uppstår i takt med att myndigheter och även privata aktörer fyller plånboken med relevant och tillförlitlig data.

På längre sikt delar Digg utredningens bedömning att potentialen är betydligt större. Plånboken speglar en politisk ambition att stärka individens kontroll över sin data. Samtidigt kan transparensen kring vilken information som efterfrågas och i vilket syfte påverka medborgarnas vilja att dela data, vilket i sin tur kan stärka tilliten till det offentliga.

11.4.3 Svårare att lämna felaktiga uppgifter

Utredningen konstaterar att plånboken inte eliminerar risken för att individer avsiktligt lämnar felaktiga uppgifter, eftersom användningen är frivillig. Digg vill här påpeka att detta redan är en realitet i dagens digitala tjänster, där uppgifter ofta matas in manuellt och accepteras utan verifiering.

Plånboken möjliggör i stället en mer riskbaserad hantering, där myndigheter kan lägga större kontrollinsatser på de ärenden där verifierade attributsintyg inte används.

11.4.4. Att en uppgift finns i identitetsplånboken garanterar inte riktighet

Digg delar utredningens bedömning att ett attributsintyg endast kan vara så korrekt som den underliggande källan, men vill också påminna om att uppgifterna i ett attributsintyg baseras på en process för att stärka riktigheten, till skillnad från uppgifter som användaren själv lämnar i t.ex. en digital tjänst eller i ett formulär. Plånboken garanterar attributsintygets ursprung och integritet.

En särskild utmaning är att attributsintyg utgör kopior av uppgifter vid en viss tidpunkt. Detta är dock inte unikt för plånboken, utan gäller all informationsdelning som bygger på kopiering. Digg vill betona vikten av att förlitande parter gör egna bedömningar av uppgifternas aktualitet och att utfärdare analyserar hur ofta olika attributsintyg behöver uppdateras. Detta är i första hand en tillämpningsfråga.

11.4.5 Minskad mängd överskottsinformation och ökad kontroll på uppgifter

Digg instämmer i att plånboken och selektiv utlämning av uppgifter kan minska mängden överskottsinformation. I dag leder användningen av personnummer ofta till att fler uppgifter än nödvändigt blir tillgängliga. Med selektiv utlämning kan endast de uppgifter som faktiskt behövs delas, vilket stärker den personliga integriteten och ligger i linje med dataskyddsprinciper.

Avslutande synpunkter om plånboken

Digg vill avslutningsvis framhålla att plånboken inte i sig är drivkraften bakom ett möjligt paradigmskifte i digitaliseringen, utan snarare ett svar på en pågående samhällsutveckling. Ökad oro för massinsamling av personuppgifter, sårbarheten i centrala IT-lösningar och behovet av gränsöverskridande digitala identitetslösningar är centrala drivkrafter.

Hur plånboken på sikt påverkar möjligheterna att motverka fel och fusk i välfärdssystemen beror ytterst på vår förmåga att anpassa oss och använda tekniken på ett ändamålsenligt sätt.

Övriga synpunkter

Identitet och behörighet

Digg vill särskilt framhålla att myndighetens samlade uppdrag inom identitet och behörighet bör beaktas i den fortsatta beredningen av utredningens förslag. Plånboken, attributsintyg och utökad datadelning innebär inte enbart nya tekniska lösningar, utan påverkar grundläggande principer för hur identitet fastställs, hur behörigheter kontrolleras och hur tillit skapas mellan individer, myndigheter och andra aktörer. Dessa frågor är tätt sammanlänkade och bör hanteras samlat för att undvika fragmenterade lösningar, parallella regelverk eller motstridiga krav på myndigheterna.

Digg bedömer därför att förslagen i utredningen behöver ses i ett bredare sammanhang där identitet, behörighet och informationsutbyte betraktas som delar av samma ekosystem. Om dessa frågor hanteras separat finns en risk för ökade kostnader, otydliga ansvarsförhållanden och sämre förutsättningar för interoperabilitet och återanvändning.

Genom att beakta Diggs uppdrag inom identitet och behörighet i den fortsatta beredningen kan regeringen säkerställa att kommande lösningar bygger på gemensamma principer för tillit och interoperabilitet, är långsiktigt hållbara och förenliga med både nationella och europeiska ramverk, samt ger myndigheter och andra aktörer tydliga och samordnade förutsättningar för införande och användning. Digg ser detta som en central förutsättning för att plånboken och relaterade lösningar ska kunna bidra till faktisk nytta i arbetet mot fel, fusk och felaktiga utbetalningar.

Detta yttrande har beslutats av generaldirektör Anna Eriksson. I den slutliga handläggningen har också specialist Ulrika Domellöf Mattsson, jurist Teodor Sundström, jurist Sara Wärnick, enhetschef Anna Ask, rättschef Linn Kempe och avdelningschef tillika ställföreträdande generaldirektör Chanett Edlund deltagit. Föredragande har varit strategen Anneli Hagdahl.

Anna Eriksson